

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมงานเขียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแบบสอบถาม อาทิ เช่น ความหมาย การสร้าง และปัญหาในการใช้แบบสอบถาม ตลอดจนการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตราการตอบของแบบสอบถาม โดยจะเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

ความหมายของแบบสอบถาม

ได้มีผู้นิยามความหมายของแบบสอบถาม (Questionnaire) ไว้มากมายมีทั้งความหมายที่กล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ และกล่าวเฉพาะเจาะจง เช่น

Peter Mark, Roget (1965 : 304) กล่าวว่าแบบสอบถาม (Questionnaire) แปลว่า คำถาม มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาลาตินว่า query หรือ quaere ซึ่งหมายถึง การสืบสวนสอบสวน (inquiry หรือ enquiry) ดังนั้นแบบสอบถามจึงหมายถึง ปัญหา หรือ คำถามที่ค้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้ตอบตอบ

Carter V. Good (1973 : 464 - 465) ได้ให้คำจำกัดความของแบบสอบถามไว้ว่า เป็นรายการของคำถามที่สร้างขึ้นโดยให้มีความสัมพันธ์กับเรื่องที่ต้องการศึกษาและในแบบสอบถามแต่ละชุดจะต้องมีข้อเสนอแนะ หรือ คำตอบของแต่ละข้อสำหรับให้ผู้ตอบเลือก

Douglas R. Berdie and John F. Anderson (1974 : 11) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า " แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดแบบฟอร์มให้ผู้ตอบเขียนคำตอบด้วยตนเอง "

Funk and Wagnalls (1963 : 1034 2) ใ้ให้คำ -
จำกัดความไว้ว่าแบบสอบถามคือ ข้อความที่เขียนหรือพิมพ์เป็นคำถามหรือประโยคบอก
เล่าโดยเรียงลำดับข้อความเหล่านั้นตามเรื่องราวที่ต้องการศึกษา ซึ่งตัวอย่างประชากร
ที่จะตอบข้อความนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวนั้น ๆ

Gilbert Sax (1968 : 233 - 235) กล่าวว่า แบบสอบถาม คือ
แบบฟอร์มที่ใช้สำหรับเก็บข้อมูลทางตรง โดยส่งให้ผู้ตอบเขียนคำตอบด้วยตนเอง และ
คาดว่าจะได้ข้อมูลที่ทั้งความตรงและความเที่ยงเพียงพอ แบบสอบถามคล้ายคลึงกับ
แบบสัมภาษณ์มาก ต่างกันตรงที่แบบสัมภาษณ์นั้นผู้เขียนคำตอบลงในแบบสัมภาษณ์ คือ
ผู้วิจัยเอง

William Wiersma (1969 : 274 - 275) กล่าวว่า แบบ -
สอบถามเป็นรายการข้อความหรือคำถามซึ่งผู้ตอบจะต้องเขียนคำตอบลงในแบบฟอร์ม
คำถามด้วยตนเอง โดยที่คำตอบจะเป็นเพียงคำคำเดียว คือ ใช่ - ไม่ใช่ , เห็นด้วย -
ไม่เห็นด้วย ฯลฯ หรืออาจจะใช้คำอธิบายยาว ๆ ก็ได้โดยให้ผู้ตอบคิดคำตอบด้วยตนเอง

Horace B. English (1958 : 434) กล่าวว่า แบบสอบถามเป็น
กลุ่มของคำถามที่สร้างขึ้นมาอย่างประณีต มีแบบแผน สำหรับให้ตัวอย่างประชากรตอบ -
ตามความเป็นจริงของผู้ตอบ ข้อคำถามเหล่านั้นจะไม่ใช้ในการทดสอบความสามารถของ
ผู้ตอบแต่เป็นคำถามที่ถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง หรือ ข้อมูลของตัวผู้ตอบเอง โดยผู้วิจัย
มุ่งที่จะเก็บข้อมูลประเภทความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงเท่านั้น

HJ. Eysenck Richard Meile Berne and Wilhelm A. Weirzburg
(1972 : 115) ใ้ให้คำจำกัดความไว้ว่า แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บ -
ข้อมูลแบบหนึ่งที่ประกอบด้วยกลุ่มของข้อความที่มีโครงสร้างแน่นอน สิ่งที่ต้องการจาก
แบบสอบถาม คือ คำตอบที่เป็นข้อมูลของตัวผู้ตอบเอง ซึ่งอาจจะเป็นข้อเท็จจริงลักษณะ
บุคลิกภาพ ความคิดเห็น หรือทัศนคติของผู้ตอบ โดยให้ผู้ตอบเขียนคำตอบลงในแบบสอบถาม
ด้วยตนเอง

กมล สุขประเสริฐ (2516 : 141) กล่าวว่า แบบสอบถามเป็น เครื่องมือในการวัดที่มีคำถามและสเกลต่าง ๆ เหมือนกับแบบสัมภาษณ์ผิวกันแต่ว่าแบบ สัมภาษณ์นั้น ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้เขียนคำตอบเองในขณะที่แบบสอบถามผู้ตอบเป็นผู้เขียน คำตอบแบบสอบถามอาจ เป็นได้ทั้งแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

สุวรรณ สุวรรณवेश (2518 ; 16 - 17) กล่าวว่า แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล โดยให้ตัวอย่างประชากรตอบคำถามตามที่ผู้วิจัยกำหนด ซึ่งจะต้องเป็นคำถามที่ครอบคลุมถึงปัญหาที่ต้องการจะวิจัยจริง ๆ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2522 : 16) ให้ความหมายไว้ว่า แบบ - สอบถามเป็นรายการคำถามที่เตรียมไว้เพื่อถามเรื่องใดเรื่องหนึ่งและรายการคำถามนี้ จะส่งให้แก่คนกลุ่มหนึ่งตอบตามความสมัครใจ นิยมใช้แบบสอบถามมุ่งเก็บข้อมูลที่เป็น ข้อเท็จจริง

อุทุมพร ทองอุไทย (2520 : 1) กล่าวว่า แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบเติมคำตอบเอง ปกติจะมีรายการข้อความหรือคำถามหลาย ๆ ข้อ รวมกันในบางครั้งแทนที่จะเป็นข้อความเพียงอย่างเดียว อาจมีรูปภาพประกอบด้วยก็ได้ เพื่อวัดความคิดเห็นต่าง ๆ หรือวัดความจริงที่ยังไม่ทราบ

อนันต์ ศรีโสภณ (2521 : 198) กล่าวว่า แบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถามหรือข้อความชุดหนึ่งที่ถามเพื่อให้ผู้ถูกถามตอบคำถามส่วนมากเป็นเรื่อง เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ตอบ

จากความหมายของแบบสอบถามตามความคิดเห็นของหลาย ๆ ท่านตามที่ กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่า " แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลทั้งที่เป็น ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือ บุคลิกภาพ โดยจะมีรายการข้อคำถาม ให้ผู้ตอบกรอกคำตอบด้วยตนเอง "

ประเภทของแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้กันอยู่ปัจจุบันนี้ อาจแบ่งประเภทได้ตามเกณฑ์ 2 อย่าง คือ แบ่งตามรูปแบบของแบบสอบถาม และแบ่งตามเนื้อหาของแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบ่งตามรูปแบบของแบบสอบถาม

ตามความเห็นของนักการศึกษาส่วนมากจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 รูปแบบ (Van Dalen , B. Deobold 1966 : 303) คือ

1.1 แบบสอบถามปลายเปิด (opened form) เป็นรูปแบบของคำถามที่ถามอย่างกว้าง ๆ ไม่กำหนดข้อความตอบไว้ให้ เปิดโอกาสให้ผู้ตอบอย่างเสรี ซึ่งมักจะใช้เมื่อต้องการข้อมูล หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ยังไม่ทราบทิศทางของคำตอบที่แน่ชัด นิยมใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามปลายเปิด

1.2 แบบสอบถามปลายปิด (closed form) เป็นรูปแบบที่ผู้สร้างจัดเตรียมคำตอบของแต่ละคำถามไว้ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามรายการที่กำหนดไว้ ในการสร้างแบบสอบถามปลายปิดนี้ ข้อความต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เป็นคำตอบนั้นมักจะได้จากประสบการณ์ของผู้สร้างเอง , จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ , จากเอกสารต่าง ๆ หรือจากการสำรวจล่วงหน้าโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ~~แบบสอบถามปลายปิดอาจสร้างได้หลายแบบ~~ ที่นิยมกันปัจจุบันนี้ได้แก่

1.2.1 แบบกำหนดคำตอบให้ 2 คำตอบ แล้วให้เลือกตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น

(1)	ท่านนับถือศาสนาพุทธหรือไม่	....ใช่	....ไม่ใช่
(2)	ท่านเคยอ่านหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือไม่	....เคย	....ไม่เคย

1.2.2 แบบกำหนดคำตอบแล้วให้เลือกตอบเพียง 1 คำตอบ

จากหลาย ๆ คำตอบ เช่น

ท่านสอนอยู่ในโรงเรียนที่สังกัดหน่วยงานใด

- สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

1.2.3 แบบกำหนดคำตอบแล้วให้เลือกได้หลายคำตอบจากรายการ

ที่กำหนดให้ เช่น

ท่านเคยมีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนระดับใดบ้าง (เลือกได้หลายข้อ)

- อนุบาล
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษาตอนต้น
- มัธยมศึกษาตอนปลาย
- อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

1.2.4 แบบให้จัดลำดับความสำคัญ หรือลำดับก่อนหลัง โดยให้ใส่

หมายเลข 1 , 2 , 3,..... เป็นลำดับที่ เช่น

ท่านสนใจชมรายการโทรทัศน์รายการใดบ้าง (โปรดเรียงลำดับโดยใส่
เลข 1 หนัารายการที่ท่านสนใจชมมากที่สุด เลข 2 , 3 ... หนัารายการที่ท่านสนใจ
ชมรองลงไปตามลำดับ)

- .... ชาว
- .... รายการสด
- .... ภาพยนตร์จีน
- .... ภาพยนตร์ไทย
- .... ภาพยนตร์ต่างประเทศ
- .... ละคร
- .... การ์ตูน

1.2.5 แบบประมาณค่า (rating scale) เป็นแบบที่กำหนดค่าตอบ โดยให้นักเปรียบเทียบกันหลาย ๆ ค่าตอบ และให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงค่าตอบเดียว เช่น

บริษัทให้สวัสดิการแก่พนักงานดีเพียงใด . กี่เลิศ . ไม่ดีเลย

5	4	3	2	1	0
---	---	---	---	---	---

อนึ่ง ข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบเขียนค่าตอบสั้น ๆ ที่เฉพาะเจาะจงลงในช่องว่าง ก็ถือว่าเป็นแบบสอบถามปลายปิดเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

- (1) ท่านมีอายุ.....ปี
 (2) มีประสบการณ์สอนมาแล้ว.....ปี

(1.3) แบบสอบถามที่เป็นรูปภาพ (pictural form) เป็นรูปแบบที่ Van Dalen B. Deobold คิดขึ้นมาเพื่อใช้กับบุคคลที่ไม่รู้หนังสือ โดยใช้รูปภาพสื่อความหมายแทนข้อความที่ต้องการถามและมักจะเป็นคำถามแบบปลายปิด

2. แบ่งตามประเภทของแบบสอบถามตามลักษณะเนื้อหาของข้อมูล

เมื่อพิจารณาคำถามลักษณะเนื้อหาของข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการเก็บรวบรวม แล้วอาจแบ่งประเภทของแบบสอบถามออกเป็น 3 แบบ คือ

2.1 แบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Factual Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่มุ่งถามเฉพาะข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้ตอบ เช่น อายุ , เพศ , การศึกษา สถานภาพทางครอบครัว เป็นต้น แบบสอบถามประเภทนี้มักจะไม่ใช้ตัวเลข ๆ โดยทั่วไป จะใช้ร่วมกับแบบสอบถามที่ถามความคิดเห็น หรือ แบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพ

2.2 แบบสอบถามที่ถามความคิดเห็น (Opinion Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อเงื่อนไขที่กำหนดให้

2.3 แบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพ (Personality Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาจากความรู้เกี่ยวกับทัศนคติและทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพหรือลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดจากกลุ่มอาการที่ผู้วิจัยแสดงออก (HJ. Eysenck and Richard Meili Berne and Wilnelm Arnold Weirzburg I972 : II6)

การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ หลายประการที่จะต้องพิจารณา (Douglas R. Berdie and John F. Anderson (1974 : 25 - 26) กล่าวว่า " การสร้างแบบสอบถามนั้นไม่ใช่เพียงแต่เป็นการเขียนรายการของคำถามให้ผู้ตอบตอบเท่านั้น การสร้างแบบสอบถามเพื่อที่จะให้เป็นเครื่องมือที่ทีนั้นจะต้องมีการวางแผนเป็นการล่วงหน้าอย่างประณีตและละเอียดครบถ้วนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้สูง แบบสอบถามที่ได้ออกแบบไว้อย่างดีจะช่วยเพิ่มอัตราการตอบกลับอีกทางหนึ่งด้วย "

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ บุญธรรม กิจปรีชาบริสุทธิ์ (2521 : 129) ได้เสนอแนะวิธีสร้างแบบสอบถามที่ควรมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา ผู้สร้างแบบสอบถามจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาหรือประเด็นที่จะถามจากหัวข้อที่จะทำการวิจัยอย่างละเอียดเป็นอันดับแรกก่อนโดยพยายามแยกเนื้อหาออกเป็นข้อย่อย ๆ ให้ละเอียด และทุกข้อจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์เนื้อหานี้อาจทำได้โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้สร้างเอง , การค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นของผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างคำถามและคำตอบ ในการสร้างคำถามและคำตอบ - สำหรับแต่ละหัวข้อย่อยนั้นจะต้องพิจารณาเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมและสะดวกต่อการตอบ การประมวลผลตลอดจนการวิเคราะห์

ในการสร้างคำถามและคำตอบของแต่ละข้อย่อยนั้น ได้มีผู้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการสร้างไว้หลายท่าน เช่น

Douglas R. Berdie and John F. Anderson (1974 : 41 - 45) กล่าวว่า ในการสร้างคำถามต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ก่อนจะตั้งคำถามใด ๆ ต้องแน่ใจว่าผู้ตอบสามารถตอบคำถามที่ถูกต้องได้
2. ต้องแน่ใจว่าผู้ตอบทราบถึงว่าต้องการข้อเท็จจริง หรือ ความคิดเห็น

3. ในแต่ละข้อควรมีคำถามเพียง 1 ประเด็นเท่านั้น

4. หลีกเลี่ยงการใช้คำคุณศัพท์ หรือ กริยาวิเศษณ์ เพราะจะทำให้คำถามไม่ชัดเจน

5. หลีกเลี่ยงการใช้คำที่เข้าใจยาก หรืออาจเข้าใจไม่ตรงกัน

6. ไม่ใช่คำที่มีความหมายได้หลายอย่าง

7. หลีกเลี่ยงการใช้คำประเภทที่กระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้ตอบ

8. หลีกเลี่ยงการใช้คำปฏิเสธ โดยเฉพาะคำถามปฏิเสธซ้อน ควรใช้ประโยคคำถามธรรมดาจะดีกว่า

9. การใช้คำย่อของระบมัตระวัง เมื่อจะใช้ต้องแน่ใจว่าผู้ตอบทุกคนรู้จักคำย่อนั้น

10. ไม่ควรถามคำถามประเภท ถ้าตอบ ใช่ แล้ว ... เช่น

ไม่ควรถามว่า (ก) ท่านแต่งงานแล้วใช่หรือไม่ ใช่ ไม่ใช่

ถ้าใช่ แล้วภรรยาหรือสามีของท่านทำงานนอกบ้านหรือไม่

ทำ ไม่ทำ

ควรถามว่า (ก) ภรรยาหรือสามีของท่านทำงานนอกบ้านหรือไม่

ทำ

ไม่ทำ

ยังไม่ได้แต่งงาน

11. ถ้าต้องการข่าวสารทั่ว ๆ ไป จากผู้ตอบเป็นการเพิ่มเติมให้ใช้คำถามประเภทปลายเปิด

12. ต้องแน่ใจว่า คำตอบของคำถามทุกข้ออยู่ในประเด็นที่จะวิเคราะห์

Douglas E. Scates and Alice V. Yeomans (1950 : 2 - 4)

ได้เสนอเกณฑ์การสร้างข้อคำถามไว้ 7 ข้อ ดังนี้

1. แบบสอบถามนั้นต้องสั้นขอที่ผู้ตอบจะทำให้เสร็จในเวลาอันรวดเร็ว และไม่ใช่เวลาของผู้ตอบมากนัก

2. ต้องมีความน่าสนใจและมีแรงจูงใจให้ผู้ตอบตอบข้อมูลอย่างเรียบร้อย สมบูรณ์แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะถามคำถามยาว ๆ ไม่ได้ อาจถามได้ถ้าข้อมูลนั้นน่าสนใจ
3. ภาษาในแบบสอบถามไม่ควรใช้คำถามนำ เพื่อให้ผู้ตอบเลือกตามนั้น
 ฉะนั้นโดยเฉพาะต้องไม่เป็นการบังคับให้ผู้ตอบตอบด้วย
4. ต้องมีการจำกัดคำตอบให้อยู่ในขอบข่ายที่จำเป็นจริง ๆ
5. ควรบอกวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยด้วย เพื่อลดความสงสัยของผู้ตอบ
6. ช่องว่างในแบบสอบถามต้องไม่แคบเกินไป
7. ผลของการตอบต้องมีความตรงตามเนื้อหา

อนันต์ ศรีโสภ (2521 : 200 - 201) ได้เสนอแนะว่าในการสร้างแบบสอบถามจะต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. คำถามแต่ละข้อควร จะเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. คำถามจะต้องชัดเจนไม่กำกวม
3. ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำที่เกี่ยวกับคุณภาพ เช่น ดี-เลว, มาก-น้อย ฯลฯ
4. ในกรณีที่มีตัวเลือกควรจะทำให้ตอบง่าย และสะดวกในการบันทึก
5. คำถามที่ใช้ควร เป็นคำถามที่เร้าความรู้สึกและมีประสิทธิภาพมากที่สุดที่จะ
 อธิบายความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบได้
6. ไม่ควรใช้คำถามนำ
7. จำนวนของข้อคำถามต้องมีจำนวนพอเหมาะ พอที และสามารถครอบคลุม
 เนื้อหาที่สำคัญได้อย่างเพียงพอ
8. ถ้อยคำที่ใช้จะต้องถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และการสะกด
9. คำที่สำคัญ ๆ ในคำถามควรขีดเส้นใต้

ขั้นตอนที่ 3 เรียงลำดับคำถาม เมื่อสร้างคำถามและคำตอบของแต่ละหัวข้อ
 ย่อยแล้ว ผู้สร้างแบบสอบถามจะต้องพิจารณาต่อไปว่าควร จะเรียงคำถามอย่างไรจึงจะ
 เกิดความสะดวกในการตอบ โดยผู้ตอบสามารถคิดติดต่อกันไปเป็นเรื่องราวๆ โดยราบรื่นไม่ต้อง
 คิดวกวนกลับไปกลับมาให้เสียเวลาและสับสน สุวรรณ สุวรรณवेश (2518 : 79 -80)

ได้เสนอแนะหลักในการ เรียงลำดับคำถามไว้ดังนี้

1. คำถามอันดับแรกควร เป็นคำถามที่จะชักจูงให้ผู้ตอบเกิดความสนใจ ในปัญหาที่ถาม
2. ควร เริ่มต้นจากคำถามที่ต้องการคำตอบง่าย ๆ ไปสู่คำถามที่ต้องการ คำตอบยุ่งยากซับซ้อนตามลำดับ
3. ไม่ควรถามเรื่องส่วนตัวในระยะแรก เพราะจะทำให้ผู้ตอบตื่นตระหนก ในเรื่องที่ถูกถามซึ่งจะทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือในระยะต่อไป
4. คำถามในเรื่องเดียวกัน ควรอยู่ในลำดับใกล้ ๆ กัน ไม่ควรถามย้อน ไปย้อนมาจากเรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่ง การ เปลี่ยนจากเรื่องหนึ่งไปถามอีกเรื่องหนึ่ง ควรให้เป็นไปตามลำดับของ เหตุผลหรือลำดับ เวลาซึ่งยอมทำให้ผู้ตอบง่ายขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 เขียนคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม เมื่อสร้างคำถามและ คำตอบเรียงลำดับคำถามตลอดจนตรวจสอบคำภาษาไทยแล้ว ลำดับต่อไปผู้สร้างแบบสอบถาม จะต้องคำนึงถึง คือ คำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบในการตอบแบบสอบถามซึ่งจะต้อง ชี้แจงวิธีการตอบโดยละเอียดและชัดเจน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจวิธีการตอบที่ถูกต้องใน บางครั้งอาจจะมีตัวอย่างในการตอบประกอบคำชี้แจงด้วย คำชี้แจงนี้ควรมีลักษณะเด่น หรือแตกต่างไปจากคำถามโดยพิมพ์เป็นตัวอักษรตัวใหญ่ ๆ หรือสีเข้มกว่าคำถาม (สุวรรณ สุวรรณเวช 2518 : 81)

ขั้นตอนที่ 5 การทำบรรณาธิกรณ (editing) เมื่อตรวจสอบและปรับปรุง แก้ไขข้อความจนเป็นที่พอใจแล้ว งานขั้นต่อไป คือ การทำบรรณาธิกรณ ซึ่งหมายถึง การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดวางรูปแบบ เป็นการพิจารณาตั้งแต่ชนิดของกระดาษ , ชนิด ของตัวพิมพ์และระบบการพิมพ์ที่ใช้ ตลอดจนการจัดหน้า หลักใหญ่ ๆ ในการจัดวางรูปแบบ ของแบบสอบถามนั้นควรจะได้คำนึงถึง ความสะดวกของผู้ตอบเป็นเกณฑ์ และขณะเดียวกัน ก็ควรมีลักษณะโน้มน้าวให้ผู้ตอบอยากตอบด้วย

2. ตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้คำ ประโยค การเรียงลำดับประโยค รวมทั้งตัวสะกด ทัวการันต์ ให้ถูกต้อง อีกครั้งหนึ่ง

3. การทำจกหมายนำ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแบบสอบถาม จะต้องจัดทำไว้ เพื่อให้ผู้ตอบได้เข้าใจจุดมุ่งหมายของการตอบคำถามนั้น ๆ โดยทั่วไป จกหมายนำจะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับ ชื่อโครงการวิจัย , ผู้ดำเนินการวิจัย , วัตถุประสงค์ของการวิจัย , ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ตลอดจนชี้แจงถึงเหตุผลที่ส่งแบบสอบถามมาให้ผู้ตอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเน้นความสำคัญในทำนองที่ว่า ผลสำเร็จของการวิจัยขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการตอบของผู้ตอบ และโดยปกติจะมีการให้คำมั่นสัญญาว่า คำตอบที่ได้มาจะถือเป็นความลับไม่เปิดเผยว่าเป็นคำตอบของผู้ใดโดยเด็ดขาด นอกจากนั้นผู้วิจัยมักจะกำหนดเวลาในการส่งแบบสอบถามกลับคืนไว้ด้วย

ขั้นตอนที่ 6 การทดลองใช้ (try-out) เมื่อจัดทำแบบสอบถามไว้ เป็นชุดเรียบร้อยแล้ว ก่อนจะนำไปใช้จริงจะต้องนำไปทดลองใช้เสียก่อนโดยส่งแบบ - สอบถามจำนวนหนึ่งไปให้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงตัวอย่างประชากรที่จะใช้ในการศึกษาแล้วนำผลการตอบนั้นมาพิจารณาเกี่ยวกับความเข้าใจในคำถาม การแปล ความหมายของข้อความ วิธีการตอบ ความชัดเจนของคำชี้แจง ปฏิกริยาที่มีต่อคำถาม และกระบวนการตอบ เป็นต้น โดยพิจารณาว่าผู้ตอบเข้าใจคำตอบ และตอบตรงตาม ที่ผู้สร้างคำถามไว้หรือไม่เพียงใด ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อจะแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

เมื่อแบบสอบถามได้รับการแก้ไขข้อบกพร่องที่พบหลังจากการทดลองใช้แล้ว ก็จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง เพื่อนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

การส่งแบบสอบถาม

การส่งแบบสอบถามไปถึงตัวอย่างประชากร หรือประชากรที่จะศึกษา โดยทั่วไปมี 2 วิธีคือ (สุวรรณ สุวรรณเวช 2518 : 78)

1. การส่งแบบสอบถามโดยการนำไปส่งด้วยตนเอง (Self Administered Questionnaire) วิธีนี้ไม่ค่อยมีปัญหายุ่งยากมากนักเพียงแต่ผู้วิจัย หรือ ผู้ที่ผู้วิจัยได้มอบหมายให้ทำหน้าที่แทนผู้วิจัย นำแบบสอบถามไปส่งให้ตัวอย่างประชากรหรือประชากร จนถึงที่อยู่ของตัวอย่างประชากรหรือประชากรที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และรอเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบเรียบร้อยแล้วกลับคืนในทันที

2. การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (Mailed Questionnaire) วิธีการส่งแบบสอบถามประเภทนี้มีได้จำกัดกว่าจะต้องส่งทางไปรษณีย์เสมอไป หากรวมถึงแบบที่สร้างและลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หรือคำถามที่ติดอยู่ตามกล่องสินค้า แฉกป้าย ใบปลิว โฆษณา หรือประกาศข้อความทางวิทยุ โทรทัศน์ ให้ผู้ตอบส่งคำตอบมายังผู้ถาม ทั้งนี้เพราะมุ่งการติดต่อกันระหว่างผู้ถามและผู้ตอบเป็นหลัก จะเห็นได้ว่า แบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์มีลักษณะเป็นการติดต่อกันทางเดียว คือจากผู้ถามไปยังผู้ตอบ โดยที่ผู้ตอบไม่สามารถซักข้อสงสัยในคำถามของตนกับผู้ถาม (ผู้วิจัย) ได้

การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ควรปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดรหัส (code) ของแบบสอบถามไว้ทุกชุดเรียงตามลำดับหมายเลข เพื่อจะได้ทราบว่า แบบสอบถามนั้นส่งไปให้ใคร เพื่อประโยชน์ในการติดตามถ้าไม่ได้รับการตอบกลับคืนภายในกำหนดเวลา

2. เขียนหรือพิมพ์ชื่อที่อยู่ที่ต้องการให้ส่งแบบสอบถามคืนให้ชัดเจน

3. จ่าหน้าถึงผู้รับให้ชัดเจน ถ้ารู้จักชื่อ - นามสกุล ของผู้รับแน่นอน ควรระบุชื่อนามสกุลจะดีกว่าใช้ชื่อตำแหน่งเพียงอย่างเดียว

4. ติดแสตมป์ให้สมบูรณ์ การติดแสตมป์ ควรติดให้เรียบร้อยทั้งตอนส่งไปและการส่งกลับ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม

อนึ่ง เมื่อส่งแบบสอบถามออกไป สิ่งที่ผู้วิจัยต้องการและรอคอย คือ "การตอบกลับคืน" โดยเฉพาะเมื่อใช้วิธีการส่งทางไปรษณีย์ อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนมักจะไม่แน่นอน อย่างไรก็ตามนักวิจัยทุกคนต้องการให้แบบสอบถามกลับมาในอัตราที่สูง เพราะจะมีคุณค่าต่อผลการวิจัยมากในการอ้างอิง เป็นหลักฐานเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของการวิจัย

มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตราการตอบ (Response Rate) แบบสอบถามกลับคืน อาทิเช่น JR. Shannon (1945 : 139) ได้สำรวจงานวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาเปอร์เซ็นต์เฉลี่ยของแบบสอบถามที่ตอบกลับมา พบว่าจากงานวิจัยการศึกษาจำนวน 285 เรื่อง ที่ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์มีเปอร์เซ็นต์เฉลี่ยของการตอบกลับเป็นร้อยละ 65.16 Michael J. Etzel and Bruce J. Walker (1974 : 219) กล่าวว่า สำหรับการวิจัยที่แบบสอบถามไปทางไปรษณีย์นั้น การได้รับแบบสอบถามกลับคืนใน - อัตราร้อยละ 10 ถึง ร้อยละ 30 เป็นเหตุการณ์ที่พบได้บ่อยมาก ไม่ว่าอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามจะเป็นอย่างไรได้มีนักวิจัยหลาย ๆ ท่านได้พยายามคิดหาวิธีการที่จะกระตุ้นอัตราการตอบกลับของ แบบสอบถามให้สูงขึ้นเพื่อจะได้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร Kanuk and Berenson (1975 : 440) ได้พบว่าความ - พยายามที่จะกระตุ้นการตอบแบบสอบถามกลับทำได้ 2 แบบ คือ

1. การกระตุ้นในช่วงเวลาที่ใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ
  - 1.1 ช่วงเวลาก่อนการส่งแบบสอบถาม วิธีการที่นิยมปฏิบัติกันก็คือ การแจ้งให้ผู้ตอบทราบเป็นการล่วงหน้า ซึ่งอาจทำได้โดยการใช้จดหมาย หรือ โทรศัพท์ เพื่อเป็นการขอความร่วมมือไว้ล่วงหน้า
  - 1.2 ช่วงเวลาระหว่างการส่งแบบสอบถาม ได้แก่ การส่งทาง - ไปรษณีย์แบบธรรมดา ไปรษณีย์อากาศ ลงทะเบียน หรือแบบพิเศษ จากผลการวิจัย ที่ทดลองเปรียบเทียบวิธีการส่งแบบต่าง ๆ พบว่า วิธีการส่งที่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแพง มีแนวโน้มที่จะได้รับอัตราการตอบสูงกว่า
  - 1.3 ช่วงเวลาหลังจากส่งแบบสอบถามออกไปแล้ว ได้แก่ การ - ติดตามแบบสอบถามที่ไม่ได้รับกลับคืน การติดตามนี้มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน หรือขอร้องให้ผู้ตอบแบบสอบถาม และส่งกลับคืนอีกครั้งหนึ่ง
2. การกระตุ้นโดยเทคนิควิธี ซึ่งได้แก่ความยาวของแบบสอบถาม , หน่วยงานที่สนับสนุน , สถานที่รับแบบสอบถาม , การส่งพร้อมของจดหมายและแสตมป์ สำหรับการส่งกลับ , การใช้จดหมายแบบเจาะจงบุคคล , ข้อมูลที่ถาม , การออกแบบ , สีของกระดาษและหมึกพิมพ์ , การปิดบังชื่อผู้ตอบ , การให้ของตอบแทน และการกำหนดวันส่ง

การกระตุ้นให้ข้าราชการตอบแบบสอบถามสูงขึ้น โดยใช้จดหมายนำและสถานที่รับแบบ-
สอบถาม

จากหนังสือหรือบทความที่เขียนเกี่ยวกับจดหมายนำ พบว่าตัวแปรที่อยู่ใน
จดหมายนำ (cover-letter) ที่มีผลต่ออัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืน คือ

1. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

นักวิจัยส่วนมากเชื่อกันว่า ลายมือชื่อหรือการประทับตราของหน่วยงานที่
สนับสนุนการวิจัยจะช่วยให้อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนสูง อาทิเช่น
จากข้อค้นพบของ Rocher (1963 : 299 - 302) ที่ว่า อัตราการตอบแบบ-
สอบถามจากกลุ่มที่ได้รับลายมือชื่อของผู้อำนวยความสะดวกสถาบันพัฒนาสังคมนิวยอร์ก (Director
of Rehabilitation) สูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับจากกลุ่มที่ไม่ได้รับลาย -
มือชื่อของผู้อำนวยความสะดวกสถาบันพัฒนาสังคมนิวยอร์กจากการเปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 81
และร้อยละ 55 ตามลำดับ

นอกจากนี้นักวิจัยหลายท่านพบว่าหน่วยงานราชการ มีอิทธิพลต่ออัตราการ -
ตอบแบบสอบถามกลับ Scott (quoted in Linsky 1975 : 83 - 99)
ได้ทดลองส่งแบบสอบถามโดยใช้หน่วยงาน 3 แห่ง คือ คณะรัฐบาลของอังกฤษ (The
British Government) โรงเรียนเศรษฐศาสตร์และการปกครองของกรุงลอนดอน
(The London School of Economics and Political Science) ,
และสถาบันวิจัยการตลาด (The British Market Research Bureau) ปรากฏว่า
ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามกลับจากกลุ่มแรกร้อยละ 93.3 กลุ่ม 2 ร้อยละ 88.7
และกลุ่มที่ 3 ร้อยละ 90.1 และเมื่อทำการทดสอบได้พบว่าอัตราการตอบกลับของกลุ่ม
1 , 2 , 3 ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับระหว่างกลุ่ม 1
และรวมกลุ่ม 2 , 3 เข้าด้วยกัน ผลปรากฏว่าอัตราการตอบกลับแตกต่างกัน นั่นคือ
แสดงว่า ถ้าใช้หน่วยราชการสนับสนุนจะได้รับการตอบกลับมากกว่า Brunner and
Carroll (quoted in Kanuk and Berenson 1975 : 443) พบว่าถ้าใช้
ชื่อ " มหาวิทยาลัย " สนับสนุนการวิจัยอัตราการตอบแบบสอบถามจะกลับมามากกว่า

ใช้หน่วยงานอื่น เช่น "องค์การทางการค้า" มาสนับสนุน (เมื่อเปรียบเทียบ - ระหว่างร้อยละ 72.5 และ ร้อยละ 46.1) จากการทดสอบพบว่าอัตราการตอบแบบสอบถามทั้ง 2 แบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. ค่าขึ้นต้นจกหมายนำ

ตัวแปรทดลองที่ศึกษากันคือ การใช้ค่าขึ้นต้นแบบเจาะจงผู้ตอบ (ระบุชื่อผู้ตอบ) และไม่เจาะจงผู้ตอบ (เรียน ... คณะครูโรงเรียน ...) งานวิจัยที่ศึกษาทดลองเกี่ยวกับเรื่องนี้ อาทิเช่น Clausen and Ford (1947 : 63 - 65) พบว่าอัตราการตอบจากแบบสอบถามที่ใช้ค่าขึ้นต้นแบบเจาะจงตัวผู้ตอบกับไม่เจาะจงผู้ตอบไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kimball (1970 : 63 - 65) ที่พบว่าไม่มีความแตกต่างในอัตราการตอบระหว่างตัวอย่างประชากรที่ได้รับจดหมายนำที่ขึ้นต้นแบบเจาะจงและไม่เจาะจงผู้ตอบ (เมื่อเปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 26.8 กับ ร้อยละ 26.0 ตามลำดับ)

จากผลวิจัยของ Frazier and Bird (quoted in Linsky 1975:93) พบว่าอัตราการตอบแบบสอบถามกลับของตัวอย่างประชากรที่ได้รับจดหมายนำแบบ - เจาะจงและไม่เจาะจงผู้ตอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง ร้อยละ 34.3 กับ ร้อยละ 27.9 ในการทดลองครั้งแรก และร้อยละ 26.4 กับ ร้อยละ 19.2 ในการทดลองซ้ำครั้งที่ 2

นอกจากนี้ Scott (1975 : 143 - 191) ได้ทดลองเกี่ยวกับการส่งจดหมายนำที่พิมพ์รวมในแบบสอบถามกับจดหมายนำที่พิมพ์เป็นแผ่นแยกต่างหากจากตัวแบบถามโดยส่งให้ตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักขับที่รดจักรยานยนต์ชาวอังกฤษจำนวน 10,221 คน ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเป็นจำนวนร้อยละ 95.8 และ ร้อยละ 93.6 ตามลำดับ และพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญด้วย

3. ค่าขอร้องให้ช่วยตอบ

ในแบบสอบถามหลาย ๆ ชุด มักจะใช้ค่าขอร้องให้ผู้ตอบช่วยตอบ เพราะคาดว่าจะทำให้ได้อัตราการตอบกลับมากขึ้น แต่เมื่อมีการศึกษาทดลองกลับปรากฏว่า

คำขอร้องไม่มีส่วนช่วยให้อัตราการตอบเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาของ Champion and Sear (quoted in Linsky 1975 : 95) ได้ทดลองประสิทธิภาพของการใช้คำว่า " เพื่อเห็นแก่ผู้อื่น " (altruistic) และ " เพื่อเห็นแก่ตนเอง " (egoistic) ปรากฏผลว่าอัตราการตอบจากตัวอย่างประชากรที่ได้รับคำขอร้องแบบแรกเป็นร้อยละ 33.2 ซึ่งน้อยกว่าอัตราการตอบกลับจากตัวอย่างประชากรที่ได้รับคำขอร้องแบบหลังซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนร้อยละ 36.8

จากผลการวิจัยของ R.C. May (quoted in Linsky 1975 : 95) ที่ได้ทดลองกับตัวแปรทดลอง " การขอร้อง " โดยแบ่งตัวอย่างประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกใช้การขอร้องอย่างเดียว กลุ่มที่สองใช้การขอร้องและให้คำมั่นสัญญาว่าจะส่งผลการวิจัยให้ทราบ กลุ่มที่สามใช้จกหมายนำแบบธรรมดาไม่มีการขอร้อง ปรากฏผลว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับคืนของกลุ่มที่ 1 เป็นร้อยละ 13 กลุ่มที่ 2 เป็นร้อยละ 12 และ กลุ่มที่ 3 เป็นร้อยละ 35 นั่นคือแสดงว่า การขอร้องไม่มีผลที่จะช่วยให้อัตราการตอบเพิ่มขึ้น แต่กลับลดจำนวนลง

4. คำมั่นสัญญาที่ให้

4.1 คำสัญญาว่าจะปิดบังชื่อผู้ตอบ (Anonymity)

Alan R. Andreason (1970 : 273 - 277) ได้ทดลองใช้จกหมายนำแบบเจาะจงผู้ตอบพร้อมทั้งให้คำมั่นสัญญาว่าจะปิดบังชื่อผู้ตอบ ปรากฏว่าอัตราการตอบแบบสอบถามสำหรับกลุ่มที่ได้รับตัวแปรทดลองจึงกล่าวน้อยกว่าอัตราการตอบจากกลุ่มที่ได้รับจกหมายนำแบบไม่เจาะจงและให้คำมั่นสัญญาเหมือนกัน นอกจากนี้ Scott (quoted in Kanuk and Berenson 1975 : 446) ได้พบว่าไม่ว่าจะให้ผู้ตอบระบุชื่อหรือไม่ อัตราการตอบกลับจากแบบสอบถามทั้งแบบระบุชื่อและไม่ระบุชื่อผู้ตอบก็ไม่แตกต่างกัน

แต่งงานวิจัยในสังคมไทยนั้น สุภาพร โกลองกุล (2522) พบว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่ผู้ตอบไม่ต้องระบุชื่อสูงกว่าอัตราการตอบแบบสอบถามที่ผู้ตอบต้องระบุชื่อ

4.2 คำสัญญาว่าจะให้ของตอบแทน (reward)

Malony (quoted in Linsky 1975 : 97) ได้ทดลองให้ของตอบแทนด้วยเงิน 25 เซ็นต์ ปรากฏผลว่า อัตราการตอบกลับจากกลุ่มทดลองเป็นร้อยละ 86 และจากกลุ่มควบคุมเป็นร้อยละ 34 ในทำนองเดียวกัน Kephart and Bressler (quoted in Linsky 1975 : 97 - 98) ก็ได้ทดลองโดยใช้ของตอบแทนเป็นเงิน 25 เซ็นต์เช่นกัน ปรากฏว่าได้อัตราการตอบกลับจากกลุ่มทดลองเป็นร้อยละ 70 และจากกลุ่มควบคุมเป็นร้อยละ 52 นั่นคือ การให้ - คำสัญญาว่าจะให้ของตอบแทนทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเพิ่มขึ้น

สำหรับในประเทศไทยได้มีการวิจัยในเรื่องนี้เหมือนกัน อัญชลี คงมั่น (2522) ได้ทำการทดลองโดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็น ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้ตอบแบบสอบถามทำให้ได้รับอัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์สูงกว่าการไม่ให้สิ่งตอบแทน และการให้สิ่งตอบแทนในระยะแรกทำให้ได้รับอัตราการตอบกลับสูงกว่าระยะที่ 2 และ 3

5. การกำหนดวันส่งแบบสอบถาม

James R. Henly JR. (quoted in Linsky 1975 : 97 - 98) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบอัตราการตอบแบบสอบถามกลับระหว่างกลุ่มที่กำหนดวันส่งและไม่กำหนดวันส่ง ปรากฏผลว่าอัตราการตอบแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 25.6 ของกลุ่มทดลอง และร้อยละ 18.6 ของกลุ่มควบคุม

John R. Nevin and Neil M Ford 1976 : 374 - 375)

ได้ทำการทดลองผลของการกำหนดคลัง โดยกำหนดวันส่งเป็นระยะ คือ 5 วัน , 7 วัน และ 9 วัน ปรากฏผลว่า อัตราการตอบแบบสอบถามกลับจากทั้ง 3 ระยะไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 43.0 , ร้อยละ 48.5 และร้อยละ 53.4 ตามลำดับ แต่ข้อเสนอแนะ 2 ข้อ คือ ข้อแรกถ้าปีคกำหนดวันส่งออกไปจะยิ่งได้รับแบบสอบถาม

กลับมากขึ้น ข้อสอง ร้อยละของการตอบกลับมาจะส่งกลับมากภายในช่วง 7 วัน เพราะฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าเวลา 7 วันหลังจากส่งแบบสอบถามออกไปเป็นเวลา - มาตราฐานสำหรับการส่งแบบสอบถามกลับ

6. ลายมือชื่อของผู้วิจัย

ในกรณีนี้ลายมือชื่อของผู้วิจัยมี 2 แบบ คือ ผู้วิจัยลงลายมือชื่อในแบบสอบถาม ทุกฉบับด้วยตนเอง กับผู้วิจัยใช้การลงลายมือชื่อแบบอักษำเนา คือ ลงลายมือชื่อครั้งเดียว ในกระดาษไขก่อนที่จะเอาไปอักษำเนา

จากผลการวิจัยของ Clausen and Ford (1947 : 501) พบว่า - ผลการตอบจากแบบสอบถามที่ลงลายมือชื่อโดยผู้วิจัยจริง ๆ ในแบบสอบถามกับการลงลาย- มือชื่อแบบอักษำเนา ให้ผลไม่แตกต่างกัน และผลการวิจัยนี้ก็สอดคล้องกับการวิจัยของ Kawash and Aleamoni (1971 : 590 - 591)

Rocher (quoted in Kanuk and Berenson 1975 : 445) พบว่าถ้าทำการทดลอง เปรียบเทียบการเขียนตำแหน่งหรือคุณวุฒิของผู้วิจัยจะได้รับอิทธิ- การตอบแบบสอบถามกลับมากกว่าไม่เขียน (เมื่อเปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 81.0 กับ ร้อยละ 55.0) ซึ่งอิทธิกรการตอบกลับของ 2 กลุ่มนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากเรื่องของคิวแปรในจดหมายนำที่มีผลต่ออิทธิกรการตอบแบบสอบถาม แล้ว Alutto J.A. (1970 : 430 - 432) ยังได้ทำการทดลองเกี่ยวกับสถานที่- รับแบบสอบถามและลักษณะของแบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้พบว่าอิทธิกรการตอบแบบสอบถาม ปลายปิดไม่ขึ้นอยู่กับสถานที่รับแบบสอบถามคือที่บ้าน หรือ ที่ทำงานของผู้ตอบ แต่ในกรณี- ที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิดแล้ว การส่งแบบสอบถามปลายเปิดไปให้ผู้ตอบที่ทำงานจะได้อ- รับตอบกลับคืนสูงกว่า ส่งไปให้ตอบที่บ้าน

จากข้อคิดเห็นและผลการวิจัยที่ไ้กล่าวมานี้ จะเห็นว่ามีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับ- เทคนิคการเพิ่มอิทธิกรการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์เป็นจำนวนมากซึ่ง เป็นแนวทาง

ที่จะพัฒนาวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การวิจัยเรื่องนี้เป็นกรณีเริ่มที่จะแสวงหาเทคนิคการเพิ่มอัตราการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับลักษณะของคนไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย